

Список використаних джерел

1. Єпіфанова І.Ю., Гуменюк В.С. Методика оцінювання прибутковості підприємства. Економіка і суспільство. 2017. Вип. 12. С. 251-254
2. Павелко О.В. Факторний аналіз фінансових результатів діяльності будівельних підприємств: методика та особливості проведення. Вісник НУВГП. 2020. Вип. 1(89). С. 168-187

Пилипенко О. І.,

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ТА КОМУНАЛЬНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Бухгалтерський облік на державному підприємстві, а також в комунальних підприємствах та установах місцевого рівня відіграє надважливу роль в умовах воєнного стану. Облік забезпечує формування інформації про матеріальні цінності та грошові кошти, їх рух, майно (наявне та зруйноване), оплату праці працівників, у тому числі нарахування на заробітну плату, податкові зобов'язання та частину чистого прибутку, що підлягає сплаті до бюджету. Така інформація є цінною для прийняття ефективних антикризових рішень в умовах воєнного стану та контролю за виконанням фінансових планів. В умовах війни багато підприємств зупинили свою діяльність, зруйновані в результаті військових дій, але водночас багато підприємств продовжує працювати та вводити нові види діяльності, результати яких мають попит. Військові дії агресора на території нашої держави ставлять нові завдання перед бухгалтерами, ситуація, що склалася, потребує нових підходів до ведення обліку. Зокрема, це ведення безперервного обліку на підприємствах, що продовжують працювати в умовах війни, а також тих, які зупинили свою діяльність.

Оскільки податки є суттєвою частиною надходжень до державного та місцевих бюджетів, відповідно до публічних даних, до державного бюджету протягом 2021 р. надійшло 28,6 млрд грн. військового збору [1], протягом 2022 р. – 33,7 млрд грн. [2]. Надходження до державного бюджету у вигляді частини чистого прибутку (доходу) державних або комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного бюджету, та дивідендів (доходів), нарахованих на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна або комунальна власність, в 2021 р. склали 28,5 млрд грн. [3], а в 2022 р. – 46,9 млрд грн. [4], що підвищує актуальність

наукових досліджень з тематики нових підходів до ведення обліку в надскладних умовах господарювання.

Зокрема, в умовах війни значно підвищились вимоги до бухгалтерів, їх знань та навичок, необхідні знання з таких питань:

- особливості бухгалтерського обліку наявних бомбосховищ, їх поліпшення або будівництво нових за рахунок місцевих бюджетів;
- порядок отримання гуманітарної та благодійної допомоги, її облік та контроль за передачею кінцевому споживачу;
- особливості регулювання земельних та орендних відносин в умовах воєнного стану;
- обслуговування державних та комунальних підприємств, установ казначейською службою в особливих умовах;
- ведення діловодства в умовах війни;
- запобігання неправомірним видаткам, що виключає нецільове використання коштів;
- порядок списання пошкодженого та повністю зруйнованого майна комунальних та державних підприємств, а також облік майна, що знаходиться на окупованій території;
- питання виділення та передачі майна для військових цілей;
- прийняття рішень щодо працівників, які змушені покинути окуповані території та мігрувати в інші області або за кордон.

Одним із важливих аспектів ведення обліку на підприємствах в умовах воєнного стану є нормативно-правова база, яка постійно поповнюється (табл. 1).

Таблиця 1

Нормативно-правові документи, що регулюють діяльність державних та комунальних підприємств та установ в особливих умовах

Назва документу	Ким та коли виданий	Короткий зміст
Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану»	Верховна рада України, з останніми змінами від 24.12.2023 р.	Визначає особливості проходження державної служби, служби в органах місцевого самоврядування, особливості трудових відносин працівників усіх підприємств, установ, організацій в Україні незалежно від форми власності, виду діяльності і галузевої належності, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні, а також осіб, які працюють за трудовим договором, укладеним з фізичними особами, у період дії воєнного стану
Закон України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану»	Верховна Рада України, від 17.05.2012 р. з останніми змінами від 26.09.2022 р.	Визначено механізм передачі, примусового відчуження або вилучення майна у юридичних та фізичних осіб для потреб держави в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану

Продовження таблиці

Закон України «Про гуманітарну допомогу»	Верховна Рада України, зі змінами від 08.11.2023 р.	Визначає правові, організаційні, соціальні засади отримання, надання, оформлення, розподілу і контролю за цільовим використанням гуманітарної допомоги та сприяє гласності і прозорості цього процесу
Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану»	Верховна Рада України, від 12.05.2022 р.	Внесено зміни до Земельного Кодексу України, що забороняють безоплатну передачу земель державної та комунальної власності в особисту власність, а також заборону на отримання дозволів на розроблення документації землеустрою з метою такої передачі
Постанова «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану	Кабінет Міністрів України, від 09.06.2021 р., з останніми змінами від 27.02.2024 р.	Визначено механізм виконання в особливому режимі повноважень Казначейством та органами Казначейства, пов'язаних із здійсненням казначейського обслуговування бюджетних коштів та коштів інших клієнтів в умовах воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях
Наказ «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту»	Міністерство внутрішніх справ України, від 09.07.2018 р., з останніми змінами від 10.01.2024 р.	Визначення вимог щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту, критеріїв неможливості подальшого утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту, оформлення документів, що підтверджують таку неможливість, а також визначення зразків документів паперового обліку фонду захисних споруд, запровадження системи їх нумерації

Також наразі важливу роль в веденні бухгалтерського обліку на державних і комунальних підприємствах та установах відіграє цифровізація, що значно спрощує його ведення. Наразі для ведення обліку використовуються програмні продукти, що значно спрощують процес формування звітів для управлінських рішень, здійснення контролю за виконанням фінансових планів, а також надають можливість працювати з великим масивом даних.

Цифровізація облікових процесів дозволяє впровадити електронний документооборот, безконтактно отримувати інформацію, документувати цифрові активи тощо. Використання цифрових технологій сприяє проведенню інвентаризації у віддалених підрозділах, що особливо важливо в умовах війни. В умовах виробництва використання цифрових технологій дозволяють отримувати інформацію в реальному часі, що забезпечує включення реальних витрат до собівартості продукції. Обліковий процес на державних та комунальних підприємствах та установах в особливих умовах шляхом трансформації його техніки та методики з урахуванням можливостей цифровізації відіграватиме важливу роль як джерела інформації для управління в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Показники казначейства. Військовий збір. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/treasury/military>.
2. З моменту запровадження надходження військового збору зросли у понад 13 разів. URL: <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=1528>.
3. Бюджет 2021 року: URL: <https://mof.gov.ua/uk/budget-process-projects-declaration>.
4. Бюджет 2022 року: URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2022-538.

Редько О. Ю.,
доктор економічних наук, професор;
*Національний Центр обліку та аудиту,
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)*

ПОВОЄННИЙ АУДИТ В УКРАЇНІ. ВИКЛИКИ ТА РИЗИКИ

Рано чи пізно війна Росії з Україною закінчиться. Бажано раніше та перемогою нашої країни, – час покаже. У будь якому разі вітчизняний аудит чекатиме нова, змінена реальність, нові виклики та ризики у професійній діяльності. Суть в тому, що аудитору для виконання своїх професійних обов'язків необхідно мати справу із інформацією, яка достовірна та має документальне підтвердження, або гарантоване третіми особами і персоналом об'єкта перевірки. Це вимагає фізичного спілкування з відповідальними особами персоналу управління та огляду (або інвентаризації) матеріальних активів. Тому інформаційне поле для аудиторської діяльності, яке існувало у довоєнні часи дуже суттєво змінилося. *На нашу думку такі зміни обумовлені наступними чинниками, що створюють певні виклики та ризики для професійної аудиторської діяльності:*

1. Зміна місць реального знаходження суб'єктів господарювання, викликана війною. Велика кількість підприємств вимушено емігрувала зі Сходу країни до Захід чи в Центр. При чому це не тільки бізнес-одиниці приватного сектору економіки, але навчальні та медичні заклади, органи державного управління, частина великих корпоративних систем, транспортні компанії, представники аграрного бізнесу, тощо. При цьому, з огляду на закритість багатьох державних реєстрів, даних про зміну місця знаходження або про припинення існування юридичних осіб не має або зміни про це не вносилися до реєстрів. Тому виникає суттєвий ризик неможливості ідентифікації суб'єкта господарювання.
2. Велика фізична втрата майна (активів) в наслідок військових дій. Переважно відсутні документи, що підтверджують такі втрати, або ступінь руйнування та оцінку залишкової вартості перш за все основних засобів.